

DET NASJONALE STATSADVOKATEMBETET

FOR BEKJEMPELSE AV ORGANISERT OG ANNEN ALVORLIG KRIMINALITET

Justis- og beredskapsdepartementet
Lovavdelingen
Postboks 8005 Dep.
0030

Deres referanse
16/7883 ES AIK/mk

Vår referanse
2016/02121-1

Dato
10. februar 2017

HØRINGSUTTALELSE – BRUK AV TVANG VED BIOMETRISK AUTENTISERING

Det nasjonale statsadvokatembete (NAST) viser til høringsbrev fra Justis- og beredskapsdepartementet av 14. desember 2016 om endringer i straffeprosessloven § 199a.

På bakgrunn av den senere tids utvikling i rettspraksis mangler politiet lovhjemmel for adgang til datasystemer ved såkalt biometrisk autentisering. Bevis i straffesaker er i større grad enn tidligere å finne i slike systemer og tilgang til slike bevis er helt avgjørende for oppklaringen av straffesaker. NAST er derfor enig med departementet i at det er helt nødvendig raskt å få på plass en lovhjemmel som gir politiet adgang til å benytte biometrisk autentisering for adgang til datasystemer, om nødvendig med tvang. Straffeprosessutvalget har foreslått slik adgang for politiet i NOU 2016 : 24 (side 47 og 315), men en arbeid med ny straffeprosesslov vil nødvendigvis ta tid.

NAST er enig med departementet i at lovforslaget ikke vil være i strid med EMK art. 8. Lovendringen vil innebære et lite inngripende og kortvarig maktmiddel for å fremtvinge tilgang til et datasystem.

NAST er også enig i at lovforslaget ikke er i strid med selvinkrimineringsvernet slik det følger av rettspraksis i Norges Høyesterett, EMD og juridisk teori. Det vises bla. til Ørnulf Øyen: "Vernet mot selvinkriminering i straffeprosessen" (2010) pkt. 4.3 følgende. På side 6 første avsnitt i høringsnotatet hitsettes: "For enkelte typer av biometrisk autentisering kan imidlertid tvang være vanskelig å gjennomføre eller komme i strid med selvinkrimineringsvernet. For eksempel vil mistenktes rett til taushet stå i veien for å gjennomføre stemmegjenkjenning." NAST er enig i at hvert tilfelle må vurderes selvstendig og en bred vurdering må legges til grunn. Det skal etter vår mening mye til for å komme i konflikt med selvinkrimineringsforbudet. Det vil ikke være snakk om å avgi en forklaring eller utsagn som i seg selv kan anvendes som selvstendig bevis av relevans og vekt i bevisvurderingen. I den grad det er praktisk anvendbart med tvangsmessig innhenting av et kodeord el.l., vil en stemmegjenkjenning kun benyttes for å få tilgang til et lovlig ervervet bevis lagret i et datasystem. Kodeordet og stemmegjenkjenning er naturligvis ikke bevis i straffesaken, men kan gi tilgang til beviser som allerede foreligger i datasystemet.

Departementets foreløpige syn er at beslutningen om å anvende makt overfor mistenkte for å få åpnet et datasystem, kan treffes av politiet på stedet. NAST er enig i dette. I dag kan en polititjenestemann beslutte bruk av makt/tvang i forbindelse med gjennomføring av ransaking, herunder ransaking av person. Ny datateknologi kan forhindre adgang til et datasystem ved

biometri. Det er angivelig også mulig å fjernslette innhold på et datasystem fra andre enheter. Rask tilgang til datasystemet i en operativ politiaksjon kan være avgjørende for å forhindre alvorlig kriminalitet, f.eks. en terrorhandling. På denne bakgrunn tilsier hensynet til effektiv kriminalitetsbekjempelse at polititjenestemenn får myndighet til med tvang å aksessere datasystemer.

Departementet har bedt om synspunkter fra høringsinstansene om kompetansen til å beslutte ovennevnte tvangstiltak skal legges til påtalemyndigheten. En antar at departementet her sikter til å legge kompetansen til påtalemyndigheten i politiet.

Selv om påtalemyndighetens beslutning om å innhente adgang til et datasystem med tvang relativt raskt kan innhentes ved hjelp av beslutning fra jourhavende jurist i påtalemyndigheten, ser en ikke avgjørende rettssikkerhetsmessige motforestillinger mot å legge kompetansen til polititjenestemenn. Det vises for øvrig til at en polititjenestemann har hastekompetanse ved ransaking og beslag dersom vilkårene etter straffeprosessloven §§ 198 og 206 er til stede.

Departementets forslag er å inkorporere den aktuelle lovendringen i straffeprosessloven § 199a. Dette forslaget deles av NAST. En naturlig forståelse av den foreslåtte lovendringen er at biometrisk autentisering er et ledd i en ransaking evt. fortsatt ransaking og således naturlig hører hjemme i kap. 15 i straffeprosessloven. Som departementet påpeker på side 7 femte avsnitt i høringsnotatet, har Straffeprosessutvalget i sitt utkast til tvangshjemmel ved biometrisk autentisering inntatt bestemmelsen i et generelt kapittel som gjelder alle tvangsmidlene. Om bestemmelsen skal få en videre utforming og inngå i et generelt kapittel som gjelder alle tvangsmidlene vil måtte utstå til høringen av NOU 2016 : 24 er avsluttet som påpekt av departementet.

NAST er videre enig med Straffeprosessutvalget som foreslår at tvangshjemmelen bør kunne benyttes overfor enhver som motsetter seg pålegg om biometrisk autentisering når det er nødvendig for å få gjennomført et tvangstiltak. Tvangen må antas å bli kortvarig og lite inngripende i hvert enkelt tilfelle slik vi ser det.

I departementets forslag til lovtekst er det også presisert i ordlyden at tvangsbruken må være nødvendig og forholdsmessig. Det alminnelige forholdsmessighetsprinsipp gjelder som kjent for bruk av alle tvangsmidler, jf. straffeprosessloven § 170a og EMK. NAST antar derfor at presiseringen om at bruken av tvang må være *nødvendig og forholdsmessig* kan være overflødig i lovteksten.

Ny § 199a kan lyde:

"Ved ransaking av et datasystem kan politiet pålegge enhver som har befattning med datasystemet å gi nødvendige opplysninger for å gi tilgang til datasystemet, herunder ved bruk av fingeravtrykk eller andre biologiske kjennetegn (biometrisk autentisering). Politiets pålegg om tilgang til datasystemet kan om nødvendig skje ved bruk av tvang."

Med hilsen

Kim Sundet
statsadvokat